MİMARHANE
ÖĞRENCİ BÜLTENİ

MAYIS 2021 SAYI: 5

Sokağını Tanı

Tanımlayan ve Tanımlanan Sokak

Şehir Tarihi Konuşmasından Bir Derleme

Sokak ve İnsan

Sokağı Görmek

Kolaj Salzburg

Kolaj Dakar

Kolaj Trablusşam

Kolaj Kula

İÇİNDEKİLER

1 Editörden

2 Sokağını Tanı

3 Tanımlayan ve Tanımlanan Sokak

4 Şehir Tarihi Konuşmasından Bir Derleme
Yunus Uğur-Halil İbrahim Düzenli

5 Sokak ve İnsan

6 Sokağı Görmek

7 Kolaj Salzburg

8 Kolaj Dakar

9 Kolaj Trablusşam

10 Kolaj Kula

Yayın Kurulu

Saadet Dilara Karasakız

Büşra Korkmaz

Samet Eren Mengü

Azade Hocagil

Fatıma Zehra Akman

Halise Şeyma Kaya

Rojin Azboy

Furkan Türkyılmaz

Yusuf Akkoyun

Merve Yıldız

Ümit Karabayır

Merve Macit

Grafik Tasarım

Furkan Türkyılmaz

Yusuf Akkoyun

Mustafa Kılınç

İmtiyaz Sahibi

Mimar Sinan Mühendisler Birliği

İletişim

mimarhanebulten@gmail.com

EDİTÖRDEN

Yazan: Samet Eren Mengü

Yepyeni bir sayıyla herkese merhaba.

Sokak, derinlerinde büyük anlamların olduğu, aralarındaki farklılıkları çoğu zaman fark edemediğimiz bir hayat merkezi. Evlerimize ulaşmak için sistematize edilmiş bir bütünün parçaları gibi algılanır genellikle. Ama sadece bunlardan ibaret değildir elbette. İş ve ev arasındaki bağlantıyı kurmaktan ziyade, aynı zamanda insanlar arası etkileşimi de artırır. Bu etkileşim çok farklı şekillerde olur ve bununla birlikte de sokak çok çeşitlenir. Özellikle köylerde gördüğümüz gibi kümes ve ahır hayvanlarıyla etkileşim kurar mısınız, yoksa bunun yerine şehir merkeziyle daha özdeşleşmiş sitelerin güvenlikleriyle mi etkileşim kurarsınız? İstediğinizi ekebileceğiniz bir bahçeye mi sahipsiniz, yoksa katı kurallara sahip peyzaj düzenlemelerine mi? Komşularla sohbet ederek bir mahalle ruhuna ulaşır mısınız, yoksa evden işe, işten eve giderken hiç görmez misiniz? Bunun gibi sorularla sokak farkındalığını sorgulamayı hedeflediğimiz sayımızı sizlere sunuyoruz.

Pandemi süreciyle birlikte yeni hayat düzenimize başladığımız bu zamanlarda özlemini duyduğumuz şeylerden yola çıkarak sokak ve sokak hayatı üzerine işler ürettiğimiz içeriğimizle karşınızdayız. Her gün yaşadığımız sokak deneyiminin farkındalığını oluşturmak ve ona görünürlüğünü vermek üzerine çalıştık. Sokağın artık sadece bir yerden bir yere gitmek için kullanılan bir şey olmadığını irdeleyeceğimiz bir sayı yapmaya çalıştık. Zamansal yolculuklar yapmakla birlikte sizi sadece birkaç ay öncesine değil, zaman zaman birkaç yıl öncesine götürmeyi de hedefledik. Diğer sokaklarla kendi sokağınızı karşılaştırma fırsatını sizlere sunduk. Hatta kendi sokağınızı tanıyıp tanımadığınız üzerine düşünmeniz için de uğraştık.

Bu hatıralar yerlerini pencerelerden ve balkonlardan izlediğimiz zamanlara bırakıyor. Dışarıya bakıp "Şurada top oynamıştık", "Şurada halı yıkamıştık", "Şurada oyunlar oynamıştık" diyerekten geçmişi de yad ediyoruz. Şehre hayatını vevren bu sokaklarımız ve bu sokaklara hareket katan bizler artık onlara uzaktan bakıyoruz. Yaşımız ilerlediği için bir daha yapamayacağımız aktivitelere hüzünleniyoruz belki. Bu duygu karmaşalarını, sokağın farkına varmayı ve hayatımızın bu sokaklarda geçtiğini fark ettirmeye çalıştığımız bu sayımız artık sizlerle

Sokak: Görünenden daha fazlası.

Bir sonraki sayıda görüşmek dileği ile.

SOKAĞINI TANI

Hazırlayanlar: Yusuf Akkoyun
Emre Acar
Betül Özel
Samet Eren Mengü
Furkan Türkyılmaz

Aşağıda elli sorudan oluşan bir anket bulunmaktadır. Bu sorular yaşadığın sokağın nasıl bir sokak olduğunu sorgulaman ve üzerine düşünmen için buradalar. Kendine sor ve cevapla. Yanıtlarına kulak ver ve onlar üzerine düşün...

GÜLİŞ YILDIZ

1- Bulunduğun sokaktan inek geçer mi?
2- Sabah kalktığında horoz sesi duyar mısın?
3- Sokağından düğün sesi gelir mi?
4- Sokağa çıkmak için herhangi bir güvenlikten geçer misin?
5- Sokağından korna sesleri gelir mi?
6- Sokağındaki komşularınla sohbet eder misin?
7- Sokağında yeşillik oranı yoğun mudur?
8- Sokağında kaldırım bulunur mu?
9- Sokağın asfalt mıdır yoksa başka materyal de var mıdır?
10- Sokağında ahşap ev var mıdır?
11- Sokağında yüksek binalar var mıdır?
12- Sokağında özel otopark var mı?

GÜLİŞ YILDIZ

13- Komşu evlerin genellikle bahçeli evler midir?

14- Sokağında bakkal var mı?

15- Sokağındaki esnafları tanır mısın?

16- Sokağındaki insanlarla selamlaşır mısın?

17- Sokağında çocuklar top oynar mı?

18- Sokağında sohbet eden teyzeler var mı?

19- Sokağında gecekondular bulunuyor mu?

20- Sokağında kahvehane var mı?

21- Sokağından minibüs/dolmuş geçer mi?

22- Sokağından herhangi bir dağ, tepe gözükür mü?

23- Sokağından Porsche geçer mi?

24- Sokağından traktör geçer mi?

25- Sokağında halı yıkanır mı?

26- Sokağında gübre kokusu var mı?

GÜLİŞ YILDIZ

27- Sokağında salça yapılır mı?

28- Sokağında çamaşır asılır mı?

29- Sokağından takım elbiseli adamlar geçer mi?

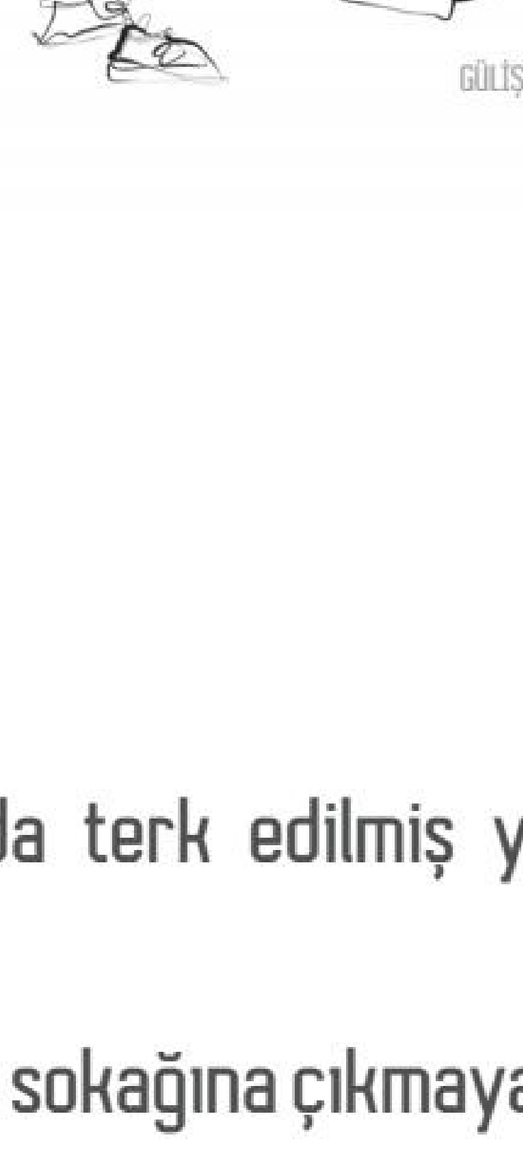
30- Sokağından egzoz kokusu gelir mi?

31- Sokağından deniz manzarası gözükür mü?

32- Sokağından seyyar satıcıları geçer mi?

33- Sokağında pazar kurulur mu?

34- Sokağında tarihi yapı var mı?

GÜLİŞ YILDIZ

GÜLİŞ YILDIZ

35- Sokağında terk edilmiş yapı var mı?

36- Akşamları sokağına çıkmaya korkar mısın?

37- Çocuğunun (olsaydı) sokağına çıkmasına izin verir misin?

38- Sokağında kreş var mı?

39- Muhtarı tanıyor musun?

40- Sokağında güvenlik kamerası var mı?

41- Sokağında yemek dağıtılır mı?

42- Sokağında mahalle takımları var mı?

43- Sokağında trafik oluşur mu?

44- Sokağını sen mi temizlersin?

45- Sokağında anket yapılır mı?

46- Sokağına polisin giremediği durumlar oluyor mu?

47- Sokağında kavga çıkar mı?

48- Sokağından düğün konvoyu geçer mi?

49- Sokağında bir köpek tarafından kovalandın mı?

50- Sokağından çiçek kokuları gelir mi?

GÜLİŞ YILDIZ

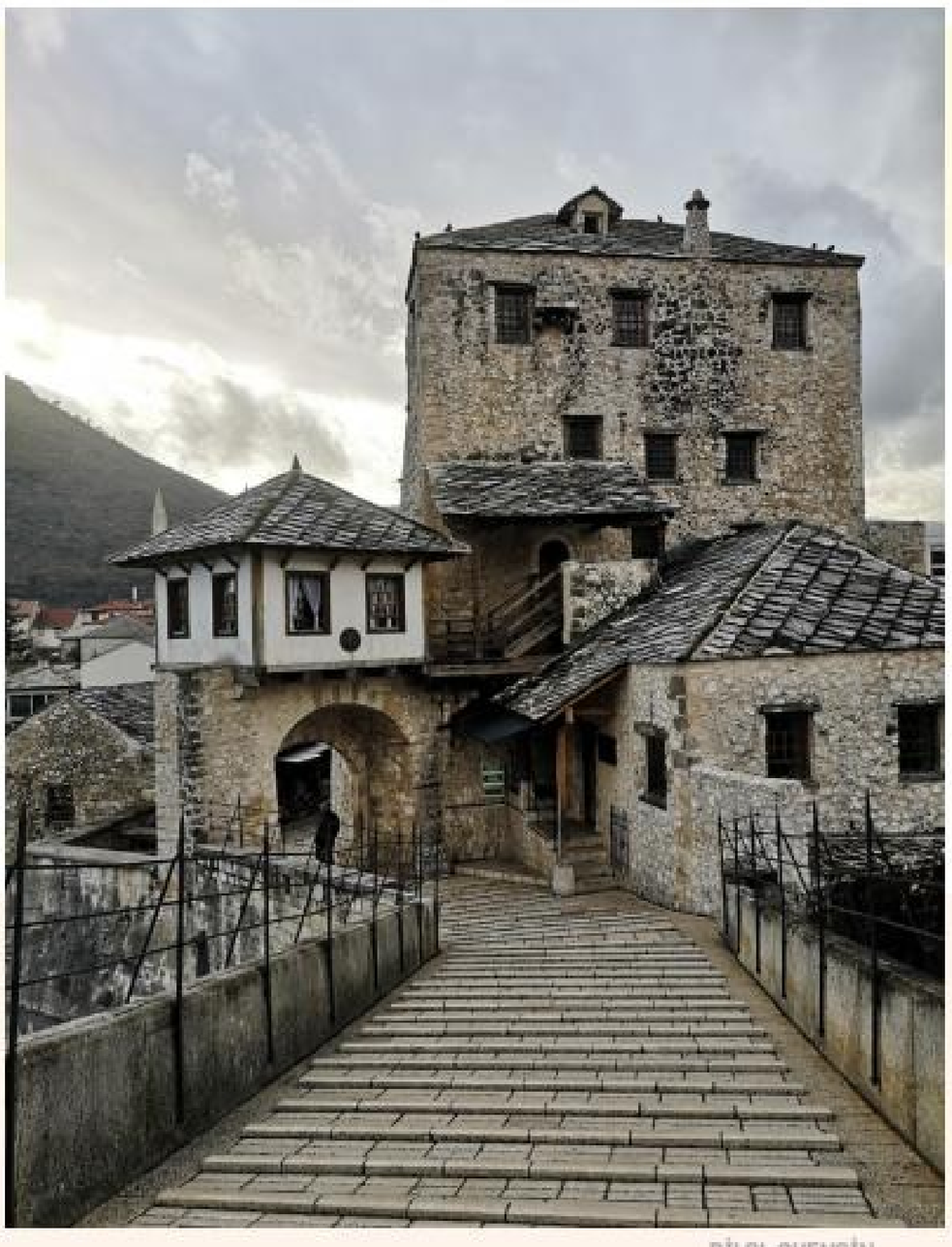
GÜLİŞ YILDIZ

TANIMLAYAN VE TANIMLANAN: SOKAK

Yazan: Samet Eren Mengü

Dünyayı algılama biçimi sürekli değişen bir süreçtir. Bir çocuğun dünyası ilk önce yaşadığı ev ve pencerede gördüğü kadardır. Yaşı ilerledikçe sokakla tanışır ve artık onun dünyası çevresindeki birkaç sokağı dahil edecek şekilde genişlemiştir. Yaşlandıkça genişleyen bu kişisel dünyayla ilk tanışma noktasıdır sokak. Öncelikle yaşanılan şehrin sokaklarıyla tanışılır, sonrasında ise başka şehirlerle. Bu noktada da fark edilir ki farklı şehirlerin farklı sokakları aslında orayı tanımlıyor, oraya özel bir hâle geliyor. Bununla birlikte de sokakların hangi şehre ait olduğu kendini ele veriyor. Mardin'den bir sokak, Venedik'ten bir sokak, İstanbul'dan bir sokak genelde kendini belli eder. Sokak; kent dokusunu, kimliğini oluşturur. Bu oluşturma sürecinin tek taraflı olduğunu düşünmek yanlıştır. Sokağı tanımlayan da şehirdir. O şehrin yapıları arasında kalan sokak, çevresindeki yapılardan, insanlardan ve düşüncelerden de etkilenir. Önemli ve uğrak bir belediye yapısının sokağı, iki yanında sadece evlerin olduğu bir sokaktan daha geniştir, daha kalabalıktır, daha canlıdır. O kamu binasını kullanmayacak olsa bile sokağına hayat veren insanlar çoğunluktadır. Sokaklar bu insan yoğunluğu ile genişler, insanların buluşma noktası olur ve sokağın kategorisini değiştirir. İstiklal Caddesi örneğini vermek yanlış olmaz. Orası artık kentin buluşma noktalarından biri hâline gelmiştir. Orada buluşan insanlar ne yapacağını bile bilmez. Genelde o cadde ile işleri de yoktur. Sadece yürümek için kullanılır çoğu zaman. Kentin dokusu, insanları, yapıları "sokağı" tanımlamış ve değiştirmiştir.

İnsanlar sokaklarda vakit geçirdikçe yeni hatıralar kazanır ve bu hatıraları bulunduğu şehir ile birleştirir. David Crouch'a göre sokaklar insanların şehir hakkında bilgi alabilecekleri yerlerdir ve birer bağlayıcı görevi görmektedir. Farklı aktivite ve kültürel etkinlikleri birleştiren sokak, bunlar arasındaki geçişler için bir adım işlevindedir. Sosyal hayatı canlı tutmakta önemli bir görevi vardır. İnsanların sokaklarda buluşmaları buna örnek verilebilir (Crouch, 1998). Bu noktada sokağın kentin kalbi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Sokaklar sadece bir yerden bir yere gitmek amaçlı kullanılmadığını gösterir. Bütün bunları fark edebilmek için sokağın derinlerine inmek, onun hakkında düşünmek, onu yaşamak, hissetmek ve incelemek gerekir. Hemen her gün kullandığımız sokakların bu görevlerini ve işlevlerini görememek, suda yaşayan balığın suyun ne olduğunu bilmemesine benzer. Bu yüzden, sokaklar aynı zamanda kent hafızasını oluşturan yerlerdir.

BİLAL AKENGİN

Herkesin kullanımına açık ve bu sayede de kullanan insanların farklarını gözetmeksizin onları bağlayan bir yapıya sahiptir. Evde, okulda, iş yerinde farklı etkileşim ve insan ilişkilerine sahip insan, sokağa çıktığı zaman kentle olan iletişimi bu insan ilişkilerinin önüne geçmektedir. İnsan istese de istemese de o kentin kimliğine, canlılığına, hafızasına karşı görevleri vardır ve bu görevler farkında olmasak da insan ilişkilerinden daha kuvvetli ve önemlidir. Kamusal mekânı oluşturan ve kamusal mekânın oluşturduğu sokak; temsil ve iletişimin güçlü olduğu mekânlardır. İnsan yapıdan çıkarken bireyselliğini ve özgürlüğünü içeride bırakır ve toplumla birleşerek bir bütünü, toplumsal ilişkiyi ve etkileşimi oluşturur. Bu sayede de insan kentle olan iletişimi ve etkileşimi sokakta kazanır (Erdoğan, 2009). Bu sayede sokak insanı iç mekânda insan ve dış mekânda insan olarak ikiye bölmektedir. İç mekânda insan "parça"yı oluştururken, dış mekânda "bütün"ü oluşturmaktadır. Sokak aynı zamanda toplumsal bir olgu ve bağlamdır ve sokak kamusallığın mekânıdır.

Farklı kimlikten insanların bir mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentin kimliğine zenginlik katan farklı kimlikler, aynı etkiyi sokağa da yansıtmaktadırlar. Bu yüzden de sokak, o kentte yaşayan tüm insanların keşişim noktası görevi görmektedir. (Erdoğan, 2009). Sokağı anlamak o çevreyi anlamak demektir. Civarda yaşayan herkesin istese de istemese de sokağa ve o kente bir etkisi olmuştur. Yanındaki binanın kaç katlı olacağı, parkın ne kadar büyük olacağı, kültür merkezinin kaç kişilik olacağı, sokağın genişliği gibi kriterler çevrede yaşayan insanlar ile doğrudan orantılı olarak değişmektedir. Bu ortak nokta özelliği ise kentin kimliğini oluşturmaktadır ve sokak aynı zamanda bir ortak noktadır.

SENANUR CEYLAN

İnsan vücudundaki sistemler gibi şehrin sokakları da yaşam için önem arz etmektedir. İnsan akışı şehri yaşatan ana unsurdur. İnsanlar sokaklarda caddelerde sadece hareket etmezler, beraberlerinde bir şeyler taşırlar. İletişimi taşır, bilgiyi taşır, kültürü taşır, geleneği taşır. Tıpkı kanın besin ve oksijen taşıması gibi insanların bu şeyleri taşıması da kent yaşamı için önemlidir (Kır, 2016). Bu bağlamda şehir ve insanı birlikte değerlendirmek mümkündür. Şehir, birden çok ve farklı insanın birleşip tek insan gibi olma çabasıdır. Kentler arası etkileşim ise yine insanlar arası etkileşime benzemektedir. Birbirlerini etkilemekte, birbirlerine benzemekte ve gittikçe bir bütünü oluşturmaktadır. Bu sebeple sokaklar aynı zamanda bir organizmadır.

Sokaklar insanların sokaklardaki aktiflikleri ile ve hareketleriyle ve coğrafi şartlara göre şekillenir. Günümüzde Avrupa ve Amerika sokaklarında sıklıkla rastlanan doğrusal sokaklar, sokağın kimliğine ve anlamına uymaz. Coğrafyayı ezici bir biçimde davranır. Hâlbuki Osmanlı şehirlerinde durum tam tersidir. Bulunacağı yere insan zorlayarak karar vermez ve oraya ezici üstünlük sağlamaz. İşte bu yüzden Osmanlı'da sokaklar birer akarsu yatağıdır. Suyun akışı gibi kıvrımlarla ve çevreye olan saygısıyla hareket eder. Sert çizgileri yoktur, onun yerine her köşesinde farklı bir sürpriz

bekleyen hassas ve duyarlı çizgilerden oluşur (Çelik, 2020). Bu yüzden sokaklar adeta birer akarsu yatağıdır.

Geçmişteki kullanımı ile günümüzdeki kullanımının farklı olduğunu biliyoruz. Çok uzun süre aynı kullanım amacında olabilse de çok kısa zamanda değiştiğine şahit oluyoruz. Arabanın icadından önce çok fazla değişmeyen sokaklar, arabanın icadından sonra hızla değişmeye başladı ve hâlâ değişmeye devam etmektedir. Çin'deki 50 şeritli yolların ve ABD'de denenen yer altı yolları gibi gelişmelerin atası sokaktır. Sokaktaki bu gelişme 300 yıllık bir süreçten oluşmaktadır. Çok kısa zamanda değişmeye örnek olarak da Türkiye'deki 2000ler ve şimdiki sokak karşılaştırması verilebilir. Sokakta çocukların oyun oynadığı belki de son nesildi 2000 nesli. Sokakların sahipliği insanlardan alınıp arabalara verilmesini yaşıyoruz. Ve gün geçtikçe artıyor. Bizde ise sadece hatıralar kalıyor. Tarihe bizimle birlikte şahit olan sokak aynı zamanda tarihin ta kendisidir.

SENANUR CEYLAN

Bugünkü Avrupa ve Amerika'da popüler olan örneklere baktığımızda gridal sistemle planlanmış ve bulunduğu yere uymayı değil de yeri kendine uydurmayı amaçlayan sokaklar görmekteyiz. Bu sokaklar şehir kimliğini de oluşturur ama şehir canlılığını oluşturmaz. Sokaklar insanlardan alınıp arabalara verilmiştir çünkü. Bu sistemin tek amacı düzenli bir şehir oluşturmak değildir. Cetvelle çizilmiş sokaklar, çevreye uyum sağlama amacı olan eğik sokaklardan daha kullanışlı arabalar için. Ama unutulan nokta şu; şehri şehir yapan insan. İnsan o sokaklarda yürümeli, o sokakları hissetmeli ki şehrin makinelere değil de kendine hizmet amacıyla yapıldığını anlasın. Bir ucundan öbür ucu gözükmeyen caddeler insana o şehri hissettirmede eksik kalır. Osmanlı şehirlerinde olduğu gibi kıvrımlı sokaklar kişiye insan olduğunu hatırlatır. Hangi kıvrımda, hangi köşede ne göreceğini bilmez. Nasıl bir eser, manzara çıkacağını tahmin edemez. Tıpkı insan hayatının hangi döneminde neler yaşayacağını ve nelerle karşılaşacağını bilmediği gibi. Şehir, insan hayatının yansımasını sokaklarda gösterebildiği sürece ruhu olan bir şehirdir. İnsan hayatındaki sürprizleri yansıttığı için Osmanlı'da sokak sürprizdir.

Kaynakça

Crouch, D. (1998). "Planning, Identity and Control in Public Space", Images of the Street, Nicholas Fyfe, London; Routladge & CRC Press.

Çelik, C. (Haziran 2019). Eğilmiş Cetvel, Bükülmüş Kaşık, Cins, 45.

Erdoğan, G. (2009). Kamusal Mekânda Sokak Sanatı: Grafiti İstanbul, Beyoğlu, Yüksek Kaldırım Sokak İncelemesi (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon; Karadeniz Teknik Üniversitesi.

İnce, T. E. (2007). Mimarlık Sinema İlişkisinin Sokak Mekânı Üzerinden İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara; Gazi Üniversitesi.

Kır, A. (2016). Kentsel Bellek Mekânı Olarak Sokaklar: İstiklal Caddesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul; İstanbul Teknik Üniversitesi.

ŞEHİR TARİHİ KONUŞMASINDAN BİR DERLEME

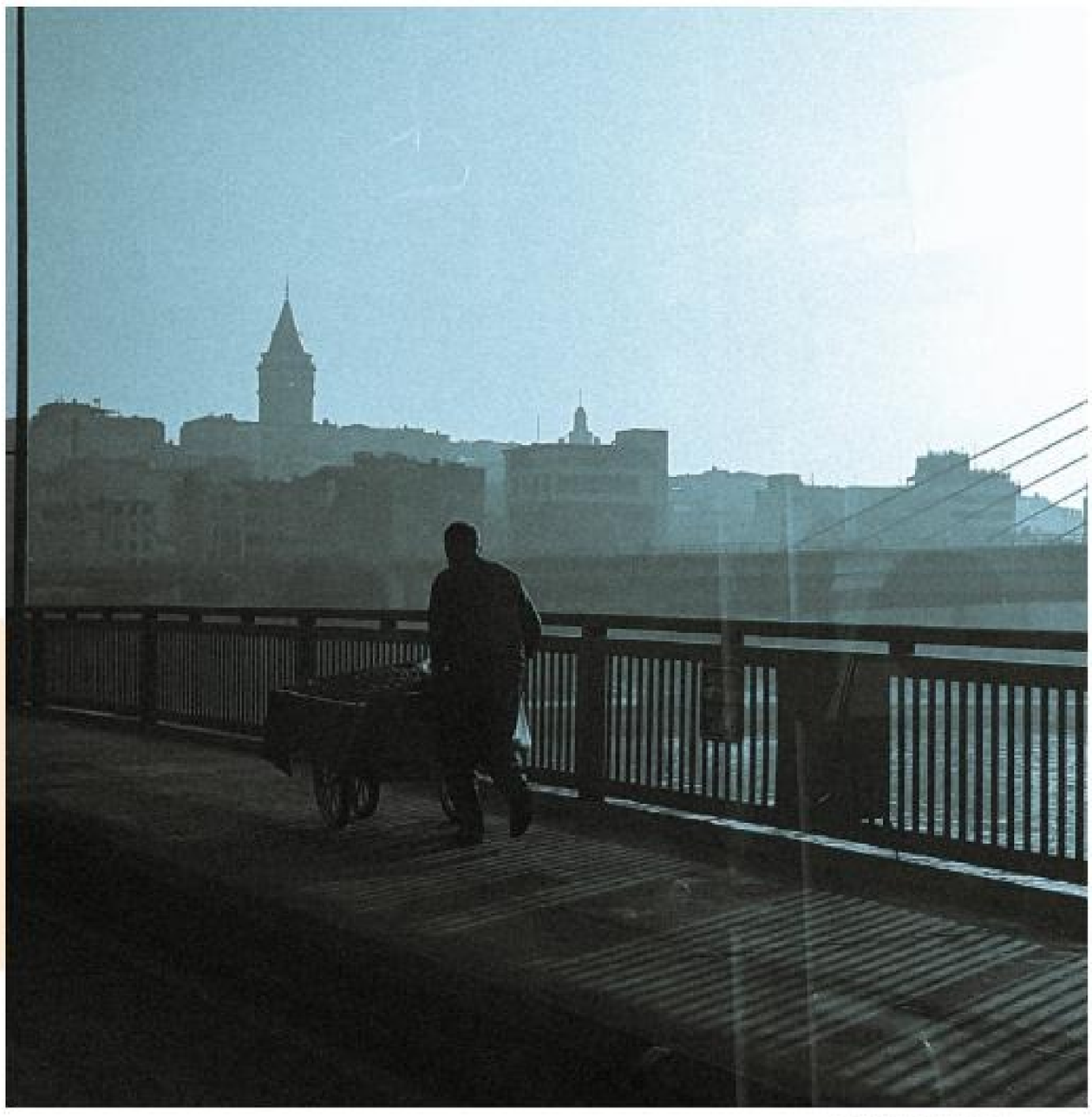
YUNUS UĞUR – HALİL İBRAHİM DÜZENLİ

Yazan: AHMET ÜNVER

İnsan öznesi varlığını sürdürebilmek için temel ihtiyaçlarına özgün mekanlar üretmektedir. Barınma, beslenme ile başlayan ihtiyaçlar türevlenmiş ve ihtiyaçlar dizisi meydana gelmiştir. Bu ihtiyaçlar dizisi neticesinde vücuda gelen mekanlar, aralarında bir ağ oluşturmuştur. Meydana gelen mekan oluşumları özel bir organizasyon ile şehri ortaya çıkarmaktadır. Oluşan şehirler pek çok insanı beslemekte önemli olaylara sahne olmaktadır. Yaşanan hadiseler vakanüvisler, seyyahlar tarafından not edilmiş, gelecek zamanlara belgelenmiştir. Mahalli ölçekte, kent bazında oluşturulan belgeler zamanla kıyaslanmış, tartışma konusu olmuştur. Peki süregelen tarihi belgeler bir şehir tarihi disiplini bağlamında ilk ne zaman ve nasıl incelenmiştir?

20.yy'a kadar şehir tasarımlarında coğrafi ve mekansal etkiler belirleyici unsur iken, Sanayi Devrimleri ve artan teknolojik gelişmeler ile şehir de farklılaşmıştır. Ulaşım ve iletişim teknolojilerinin ilerleyişi zaman ve mekan sıkışması olarak adlandırılan yeni bir süreci başlatmıştır. Böylelikle şehir kargaşası mekanın belirleyiciliğini atıl bırakmıştır. 1960'lı yıllarda mekanın yeniden keşfi, şehrin tanımını değiştirecektir. Bu tarihten sonra şehir ve tarihi üzerine araştırmalara başlandığı söylenebilir. 1974 yılına gelindiğinde ABD ve İngiltere'de eşzamanlı çıkarılan dergiler ile şehir tarihi disiplini ete kemiğe bürünecektir.

Ülkemizde şehir tarihçiliği disiplin olarak daha geç var olsa da şehir tarihi yazımı köklü bir birikime sahiptir. Beşir Çelebi, Badi Ahmet Efendi, Evliya Çelebi gibi isimler şehirler üzerine kayıt düşmüş; Ahmet Süheyl Ünver, İbrahim Hakkı Konyalı gibi yakın dönem aydınları ise tarihi eserleri koruma, kayıt altına alma amaçlı eserler bırakmıştır. Türkiye'de şehir tarihi disiplininin önünü açan hadise şeriye sicillerinin keşfi olmuştur. Ayrıca tahrir defterleri ve vakıf kayıtları da şehir tarihçiliğine büyük katkı sağlamıştır. Vakıf kayıtları şehirdeki tarihi yapıların bilgisini, tahrir defterleri toplumun sosyal yapısını, şeriye sicilleri ise gündelik yaşamın ipuçlarını araştırmacılara sunmuştur. Bu bilgiler ışığında şehirde mekanların konumuna, mekanlar arasındaki ilişkiye, mahalleler arası ortaklıklara ulaşılmıştır. Şeriyye sicillerinde ulaşılan önemli bir veri de kayıtların mahalli birimler halinde tutulmasıdır. Osmanlı Devleti'nde mahalle ölçeğinin birim olarak alınması şehir kimliği oluşumunu önümüze sunmaktadır.

SENANUR CEYLAN

BİLAL AKENGİN

Şehir tarihi disiplini coğrafya, mimari, tarih, sosyoloji bilimlerini kapsayan disiplinlerarası bir bilimdir. Aynı olay üzerine düşünen araştırmacılar şehir üzerinde gelişen parametrelerin birbiriyle kesişimi sonucunda yeni ufuklar açmıştır. Genç bir disiplin olsa da şehir tarihi kaynakları son derece köklüdür. Şehir planlama uzmanları tarafından kullanılan ölçeklendirme metodu ile kent, imparatorluk ve dünya arasında bağlantı kurulur. Örnek olarak Edirne yerel kent araştırmaları neticelenince imparatorluk ölçeği kapsamında incelenir ve kentin diğer kentlerle kıyası sonucunda mezkur kentin önemine ulaşılır. İstanbul kenti üzerine bir araştırma yapılırken ise farklı bir metod uygulanır. Çünkü İstanbul kenti dünya üzerindeki Paris, Londra, İsfahan gibi kentler ile ağ oluşturur.

Lisans eğitiminden sonra yüksek lisans ve doktora çalışmalarını şehir tarihi üzerine yoğunlaştıran tarihçi Yunus Uğur' un eserleri, Osmanlı şehir tarihinin künhüne vakıf olmak isteyenler için kaynak niteliğinde. Osmanlı şehirler atlası çalışmasında 45 Osmanlı şehri, 1450-1700 yılları ellişer yıllık periyotlar halinde incelenmiştir. Şehirler demografi, coğrafi, mimari ve iktisadi parametreler çerçevesinde tasnif edilmiştir. Veriler harita üzerine işlenmiş ve yapılan kıyas neticesinde Osmanlı kent tipolojilerine ulaşılmıştır. Örnek olarak Rumların yoğun olduğu şehirde şehirciliğe katkıları gözlemlenmiştir. Şehirlerin komşuluk ilişkisi sadece yan yana konumlanmasıyla olmamış, niteliksel komşuluk kavramı ortaya çıkmıştır. Dünya şehir tarihi eserlerinde Osmanlı şehirleri tarihine yer verilmemesi kapsamlı bir çalışmanın olmamasından ileri gelmektedir. Yunus Uğur Bey'in öncülük ettiği çalışmalarla Osmanlı şehirlerinin literatürde layık olduğu değeri bulacağını ummaktayız.

SOKAK VE İNSAN

Yazan: AZADE HOCAGİL

"Sokak, evinizin kapısından başlayan hayat, ayrıldığınız zaman hüzün duyduğunuz arkadaş, bir hummagibisizisaranmaceraveyarıniçinegireceğiniz kör dövüşüdür" demiş Ahmet Hamdi TANPINAR. Ne güzel söylemiş! Evlerimizin kapıları sokağa açılıyor, sokağın sesi evimizi dolduruyor. Sokaklar evimizin bir odası; sokaktaki insanlar da misafirlerimiz oluyor. Evden çıktığımızda bizi karşılıyor, şehirle, şehirliyle orada tanışıyoruz, soluklanmak için ilk oraya ulaşıp, mahalleliyle ilk orada sohbet ediyoruz. Sokakla birlikte yaş alıyor, fark etmeden ona bürünüyoruz. Tercihlerimizde ona da yer veriyoruz. Çünkü sokaklar kültürümüz ve özelliklerimiz oluyor. Bundan dolayı da topluma ve coğrafyaya göre farklılık gösteriyor. Yaşadığımız yerler hayatlarımızın, yaşamlarımızın dışında bizim karakterimizi de oluşturuyor ve değiştiriyor. Örneğin bir eve taşınırken çocuklarımız için en doğru kararı vermeye çalışıyoruz. Güvenliği, okula yakınlığı, komşuları ve daha birçok etkeni düşünüyoruz. Çünkü onu bulunduğumuz çevrenin etkileyeceğini biliyoruz. Sokak kavramının hayatımızda ki yeri için bu da en büyük ve en basit örneği aslında. Sadece sokak olarak nitelendirmeyip sokağın insanı etkilediğini anlıyoruz.

Aynı şehirlerde hatta aynı mahallede bile birbirinden farklı sokaklara rastlamak mümkün. Mesela İstanbul'da kimimiz sakin olduğu için Kuzguncuk sokaklarını tercih ederken kimimizde kalabalık sokakların büyüsüne kapılıp İstiklal'i seçiyoruz. Nasıl hissetmek istersek o yöne doğru ilerliyoruz. Kuzguncuk'ta yürüyerek o dinginliği buluyoruz, İstiklal'de ise o karmaşıklığı. Aslında tek gördüğümüz ve hissettiğimiz şeyler sokakların sakinliği veya karmaşıklığı da değil, o sokaktaki insanların duyguları. Sokakları yürüyerek anlayabiliyoruz. Çünkü sokaklar bizi yönlendiriyor. Yol, ulaşım, yön, yaşam alanlarımızı bulmamızın yanında bize birçok şeyi de öğretiyor; uyum içinde yaşamayı, toplum olmayı, paylaşmayı, sosyalleşmeyi ve kimliğimizi bulmayı. Sokaklar şehir ve şehirli arasında bir köprü oluyor adeta. O yüzden sokakların bizleri yansıttığını ve bize birer ayna olduklarını unutmamak gerek. Ve demem o ki aslında sokak ne ise insan da o'dur.

SOKAĞI "GÖRMEK"

Yazan: RANA GÜZELDİR

SENANUR CEYLAN

Sokak, çevremizi algılamaya başladığımız en küçük birimdir. Dışarıya adımımızı attığımız ilk andan itibaren deneyimlemeye başlarız. Deneyim süreci çeşitli etkenlerin farklı şekillerde vücut bulmasıyla birlikte karşımıza çıkar. Bu sürecin en önemli noktası da bulunulan yere, mekâna olan aidiyet hissidir. Adım atılan her yer bir aidiyet hissi uyandırır insanda. Yaşadığımız yerden, daha çok içe dönük yanlarımızdan, kendiliğimizden dış dünyaya açılan kapının ardındaki bizleri bekleyen süreç oldukça farklılık gösteren bir durum haline gelir. Çünkü her insanın çevreyi, kendinden başkasını görme süreci, kendi ruhuna ve zihnine uzanan dalların oluşturduğu bağlantı şekilleridir. Ruh ve zihnin birlikteliği sokağa bakmaktan öte görmeyi, bakılanın ötesindeki anlamı da fark etmeyi sağlar. Mevlânâ, Mesnevî' sinde şöyle der; "Bütün güzel, hoş ve yaraşan şeyler, gören göz için yapılır." (I. s. 191), "İnsan göz' dür, öte yanı deriden, etten başka bir şey değil. Göz neyi görürse değeri o kadardır insanın." (VI. s. 69), "Gör, gör ki sende yalnız bu görüş, bakış işe yarar. Bundan ötesini sorarsan yağsın, etsin; ilik ve sinirden ibaretsin."

ÖMER FARUK KIŞLAKÇI

Sokağı görmek, anlamın arkasındaki perdeyi kaldırıp asıl olana insanın kendisini odaklamasıdır. Aidiyet hissi, odaklanma düzeninin zamansal olarak insanın sokağı idrak etmesi ile değişir. Sokakla ilk irtibat halinde olmamız aşaması bu idrakin de billurluğunu belirler. Sokağı, ilk önce fark etmek ile başlar bu irtibat hali. İnsan günlük yaşamında bir farklı hallerin içine girer ve etrafına bakmakla yetinmeye başlar. Ama buradaki asıl amaç görmek olmalıdır. Günlük koşuşturmalar silsilesinin dışarıya açılan ilk kapısıyla aidiyete olan yol sokağa açılır. Bu koşuşturmaların yoğunluğundan sokağa olan görüş zayıflamaya başlar. Her gün aslında deneyimlenen yer bir zaman sonra görünürlüğünü yitirir. İçinde olunan koşuşturmanın süregelen zihinsel yolculuğu, zihnin ve ruhun girdiği duygusal durumlar sokağa olan bakışı da etkiler. Zihin, aidiyeti ruhsal olarak kurgulamaya çalışırken sokaktaki diğer etkenler bu kurguya dahil olmaya çalışırlar. Bir sürü değişkenliğin, zamansal dürtünün ortaya konduğu bu süreçte sokakta olan biten her şey ait olma

ÖMER FARUK KIŞLAKÇI

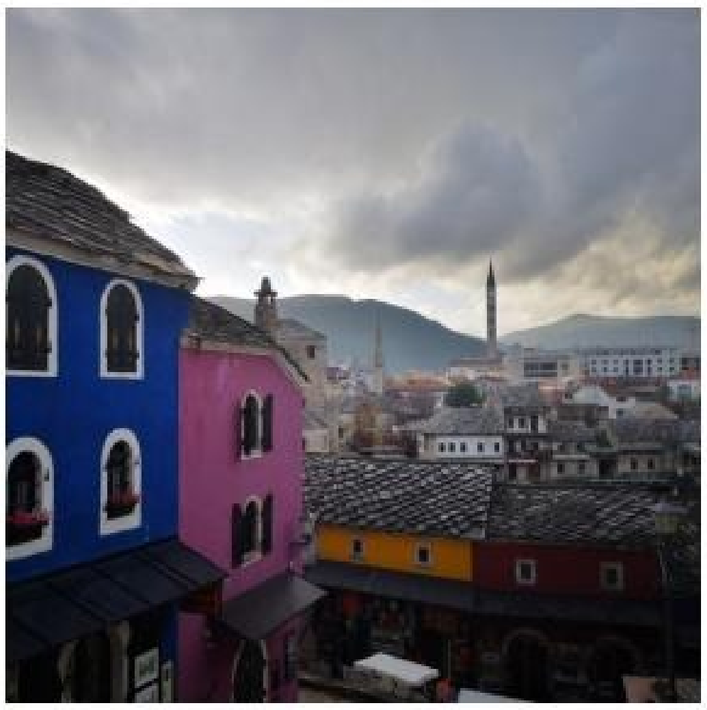
meselesini insana, daha çok yaklaştırmaya çalışır. İnsanın kendiyle kalması sokakla iletişim kurmasıyla birlikte kolektif bir süreci beraberinde getirir. Her ne kadar sokağı bizler bireysel olarak görüyor olsak da aslında bütün diğer varlıklar bu bireysel bakışın dışavurumuna katkıda bulunurlar. Kimi zaman bu bir ses, kimi zaman bir koku olabilir. Duyularımızın bulunduğumuz mekânı algılamamızdaki tesiri burada son derece önemlidir. Duyuların mekânda, sokakta oluşturduğu ritmik düzen ve de kendi içindeki farklı girdileri sokakla olan ilişkiyi var eder. Bu var oluş aidiyet ile doğrudan ilişki kurar. Çünkü zihin, kurgulanan ilişkiler düzeninde bulunulan konumun, sokağın içindeyken hissedilen duygunun, hissiyatın direkt olarak insanın anılarıyla bağlantı kurmasını sağlar. İnsanın sokakla kurduğu bağda anılarını yani kendini bulur. Geçtiği sokakta geçmişte yaşadığı bir an, belki sabahleyin evden çıkarken aniden hissedilen soğuk, müzik dinleyerek yürüdüğü yoldaki sokaktaki seslerle birlikte bir ritmik hale bürünmesi, akşam eve çağırılan çocuğun arkadaşlarından ayrılırken ki üzgünlüğe insanın şahit olması gibi belki de sokağa dair birçok etken insanın sokakta asıl kendisini bulmasına vesile olur. İnsanın kendini bulmasıyla birlikte çevresiyle, sokakla olan bağı kuvvetlenir, daha çok ait hisseder bulunduğu mekâna. Cengiz Bektaş'ın `Kimin Bu Sokaklar, Alanlar, Kentler' kitabında "Gözün Gördüğü, Yüreğin Gördüğü, İçimizin Çevresi" adlı bir bölüm vardır. İlgili bölümün başlangıcında şöyle diyor Cengiz Bektaş; "Evimin önüne bir hanımeli diktim. Daracık sokağıma bakan pencerelerinden birinin altına tam... Sınıfımızın duvarındaki sıva çatlağını bize gösterir: -Bu çatlak bir gün sizden hesap soracak!.. Derdi. Bundan ötürü kişi yerleşme yerini seçmekle kendini ne gibi izlenimler alanına, etkilenmelere bırakacağını seçmiş oluyor... Böylece, kendi değişimlerinin yönünü, eğitimini, yetişmesini belirlemiş oluyor". Sokak, çevremizi algılamaya başladığımız en küçük birim olduğundan burada bahsedilen yaşadığımız yer, yerin sokakla olan ilişkisi, insanın oradaki değişken konumu her türlü farklı fonksiyonun da bağlayıcı unsurudur. İnsanın dışarıyla iletişim kurmasında olan süreç bir tür deneyim meselesine dönüşüyor. Deneyim dediğimiz olgu da burada sokak ile nasıl ilişkilenmemiz kısmına da tesir ediyor. Deneyim, Cengiz Bektaş'ın tanımladığı `içimizin çevresi' kısmını oluşturan başat unsur oluyor.  kavramsal il sokakla olan bağı da etkiler. Çünkü aidiyet denilen kavram tam olarak `içimizin çevresi' ile ilgilidir. Bu çevreye nasıl baktığımız ve de nasıl gördüğümüz ile ilgili bir mevzudur. Deneyim meselesi yer ile kurulan bağlantının, gökyüzü ile olan birlikteliğinin sokağa yansımadır bir bakıma. Duyuların deneyimi, duyguların deneyimi, hallerin deneyimi gibi değişken etkenlerin doğru bir ölçekte birleşmesiyle oluşan ilgi, sokak ile insanın doğru bir şekilde ilişki kurmasına da neden oluyor. Burada insan çevreyi algılamasında başlangıç unsuru olan sokağı, sokak kavramını daha çok içselleştirip daha çok aidiyet hissiyle birlikte kurguluyor.

AYŞE KILINÇARSLAN

AYŞE KILINÇARSLAN

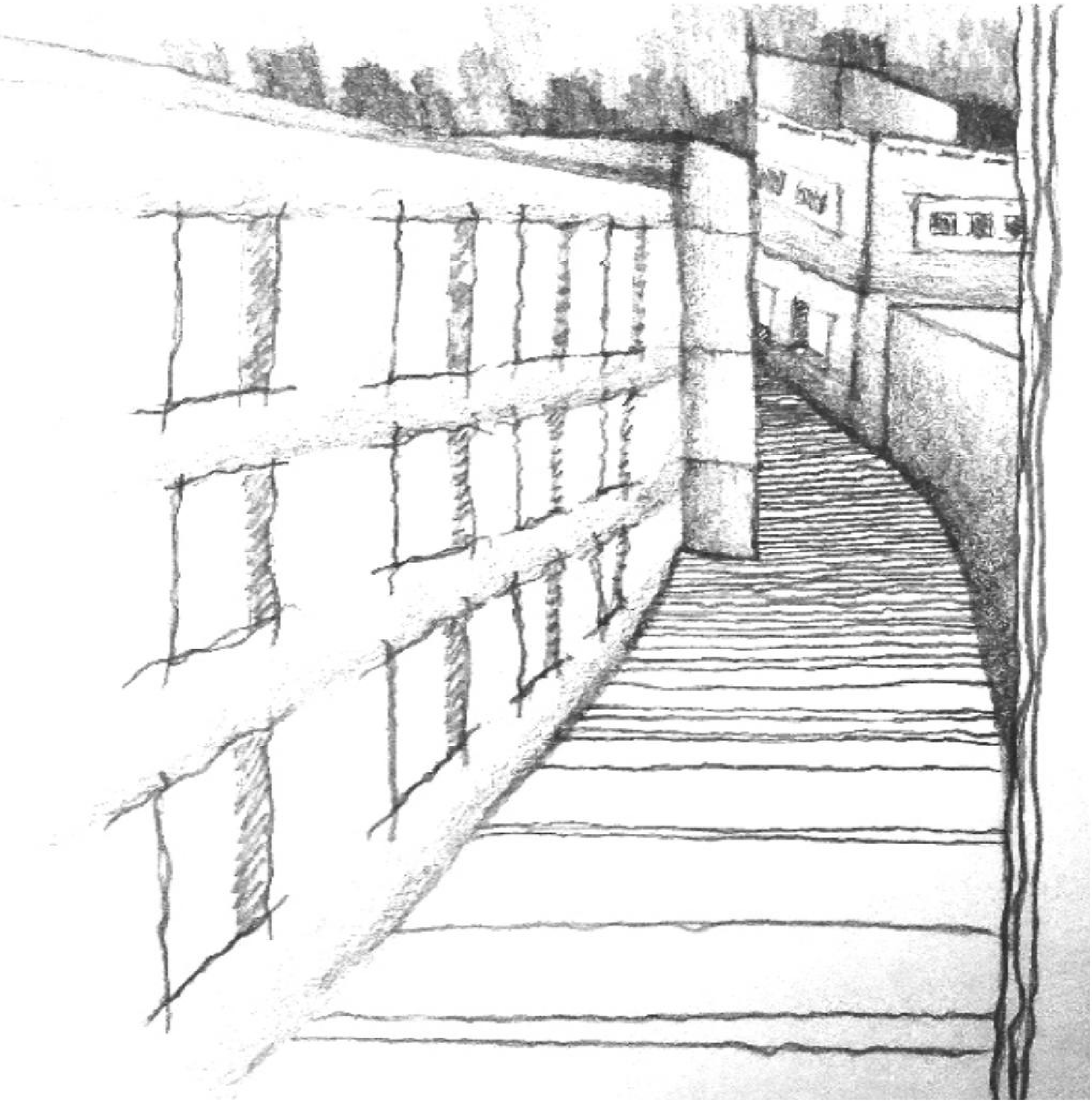
BİLAL AKENGİN

Bu kavramsal ilişki sokakla olan bağı da etkiler. Çünkü aidiyet denilen kavram tam olarak `içimizin çevresi` ile ilgilidir. Bu çevreye nasıl baktığımız ve de nasıl gördüğümüz ile ilgili bir mevzudur. Deneyim meselesi yer ile kurulan bağlantının, gökyüzü ile olan birlikteliğinin sokağa yansımadır bir bakıma. Duyuların deneyimi, duyguların deneyimi, hallerin deneyimi gibi değişken etkenlerin doğru bir ölçekte birleşmesiyle oluşan ilgi, sokak ile insanın doğru bir şekilde ilişki kurmasına da neden oluyor. Burada insan çevreyi algılamasında başlangıç unsuru olan sokağı, sokak kavramını daha çok içselleştirip daha çok aidiyet hissiyle birlikte kurguluyor.

Sokakla olan ilişkinin daha çok hissedilir ilişkide olması için insanın oraya ait olma dürtüsünün daha belirgin olması gerekliliğinden bahsetmiştim. İnsanın bir yere ait olma hissiyatının oluşmasındaki en önemli faktör de oranın oluşumunda katkısı olması veya dolaylı olarak da olsa bu oluşuma destek veriyor olmasıdır. İnsan kendi çevresinin, sokağının oluşumuna, düzenine katkı sağlarsa ve oraya kendini ait hissederse ancak o zaman mekâna dair daha çok bilinç sahibi olur. Yaşanılan evin veyahut da vakit geçirilen mekânların, içinde bulunduğu sokakla olan bağı tüm bu bilinçle birlikte oluşacak sorumlulukların nedeni ve başlangıç çizgisi olur. İnsan sokak, çevresi hakkında daha çok şey gördükçe, şekillendirdikçe oraya ait olan sorumluluk bilinci artar. Oluşan bu bilinçle birlikte aidiyet ve deneyim meselesi varlığını daha çok öne çıkartır.

Dürdane Nagihan Karabul

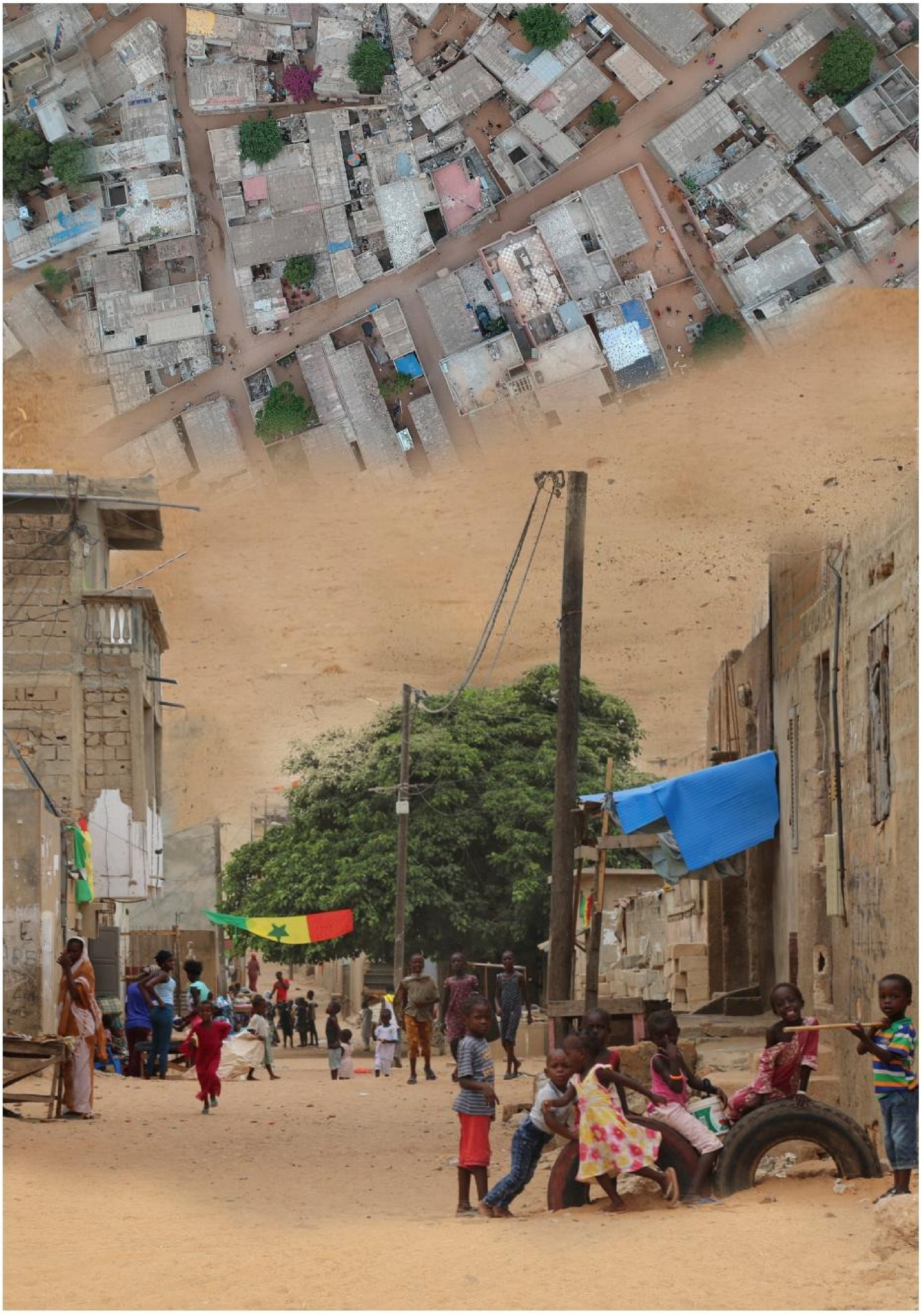
Çizer:Filiz Kaya

AVUSTURYA/SALZBURG

HAZIRLAYAN: YUSUF AKKOYUN

Tarihi dokusunu kaybetmemiş ve onu günümüze kadar ulaştırabilmiş sokakları var Salzburg´un. Sokağın etrafında sıralanan yerel tarz evler, gotik ve barok döneme ait katedraller sayesinde o tarihi yaşayabiliyorsunuz yürürken. Özellikle Art Nouveau etkisinde kalan dükkan tabelaları ayrı bir hava katıyor sokaklara. El işçiliğinin ön plana çıktığı bu tarzda işlemelerin yoğun kullanımı sayesinde sokakların görüntüsü daha da zenginleşmiş durumda. Soğuk havada yürürken altın renklerinin içinizi ısıttığını hissedeceksiniz.

SENEGAL/DAKAR

HAZIRLAYAN: FURKAN TÜRKYILMAZ

Akvaryum diplerinde ya da plajda ayakkabılarımıza kaçan kum.. Sokaklarımızda alışık olduğumuz kara asfalt yerine incecik kum olduğunu hayal edin. Hayatta neler değişirdi? Mesela topuklu ayakkabıyla gezen ne kadar insan kalırdı? Ya da bisiklet sürenleri görebilir miydik? Dünyanın büyük bir kısmında kum günlük yaşamın doğal bir parçası hatta olmazsa olmazı. En başta da temizlik için. Altyapının bulunmadığı milyonluk kentlerde sağlık kumdan geçiyor.. Geri dönüşüm merkezleri olmadan kum bütün görevi üstleniyor.

LÜBNAN/TRABLUSŞAM

HAZIRLAYAN: FURKAN TÜRKYILMAZ

Karmaşa, kaosun her daim olaylar ve insanlar üzerinden zuhur etmesinde bir gereklilik yoktur. Bazen de eşya üzerinden kaosu okumak mümkündür. Altyapı yetersizlikleri, sistemlerdeki bozukluklar, savaşlar... Ortadoğu ülkelerinde ve refah seviyesi düşük olan kentlerde kablolar sokağın en doğal parçalarıdır. Nereden başlayıp nerede bittiği bilinmeyen binlerce kilometre uzunluğundaki kablolar kentlilerce günlük yaşamın içerisinde fark edilmekten uzakta içselleştirilmiştir. Kentin minik kılcal damarları olarak yaşamın devamını sağlamaktadır.

TÜRKİYE/KULA

HAZIRLAYAN: FURKAN TÜRKYILMAZ

Sıra sıra sokaklara alıştık artık şehirlerimizde, mahallelerimizde. Yüz, yüz bir, yüz iki... Kaybolmak pek mümkün değildir bu sokaklarda. Az çok tahmin edebilirsiniz nerede olduğunuzu ve nereye doğru gittiğinizi. Çünkü sokaklar sizi hep belli yönlere doğru itmektedir ve takip ederseniz elbet çıkarsınız bir meydana. Kula'da ise sokaklar sizi nereye götürecek asla bilemezsiniz. Kıvrılan sokaklarda konum da yön de karışır. Eğer yabancıysanız kesin kaybolursunuz. Fakat bu yeni bir hali doğurur. Artık sadece oradasınızdır. Bir köşe başı, taştan duvar, sarkan dallar ve cumbalar. Her detaya açılır burada zihin ve sokak geç git demez size. Bir yere doğru yönelmeyen sokak kendisine dönüktür. Ve sanki ana varılır...

Notlar